

raziskovalnih nalog, dolžnosti, pri pridobivanju in vzgoji raziskovalnega kadra in zagotavljanju potrebne raziskavne kontinuitete in kvalitete. Pri doslej podcenjenih disciplinah - čeprav je šlo za bivanjsko pomembne stroke - bi morali uveljaviti spoznanje raziskavne nujnosti in spoznavnega zaostanka pri ugotavljanju (vsaj v tem trenutku nespornih) začasnih prioritet. Ker pa jezikoslovcev, ki bi bili nadarjeni, sposobni in pripravljeni stopiti na vsaj v nekaterih pogledih negotovo pot tovrstnega sociolingvističnega raziskovanja pri nas, ni na pretek in na voljo tedaj, ko se kdo spomni, da bi bilo treba področje odpreti, pozivam k načelni odločitvi in k razumevanju, ko se odpre možnost. (Glede tega imam na INV bližnjo negativno izkušnjo; oseba, ki smo zanj po odlični in nagrajeni diplomii menili, da bi bila primerna za razvijanje sociolingvistike, je bila čez nekaj časa sprejeta med raziskovalce v ZRC SAZU: danes pripravlja magisterij; če bi bila sprejeta na INV, bi bila na poti k doktoratu in k samostojnosti...)

MIRAN KOMAC: Rad bi le kolegici Ravnikovi pojasnil, če morda uvidoma ni bilo dovolj precizirano, da je bilo zasedanje prve etnične delavnice interno in smo se ga udeležili le aktivni raziskovalci in raziskovalni sodelavci štirih inštitutov. Podobno smo tudi tam sami ugotavljali, da denimo glede sociolingvistike, s katero se v sestavu vseh štirih inštitutov ukvarja le kolegica Majda Baša iz Trsta, čutimo veliko vrzel. Naše današnje in jutrišnje srečanje pa je med drugim namenjeno prav ugotavljanju vrzeli v sestavu zastopanosti strok strokovnjakov za etnično vprašanje v slovenskem prostoru.

MARKO TERSEGLAV: Nadaljeval bi misel kolegice Ravnikove. Gre za problem ignoriranja etnologije v naši družbi, predvsem kadar govorimo o etnosu, ki je temeljno raziskovalno "gradivo" etnologije. Večkrat smo z različnih mest slišali, da sodi etnologija med t.i.m. paradne vede v naših nacionalnih in raziskovalnih programih. Ko pa se začnejo konkretne raziskave, prav vsi pozabijo na etnologijo, tudi v primerih, ko bi ta veda lahko veliko prispevala k pojasnjevanju nekaterih etničnih procesov in problemov in ko bi se tudi etnološko dalo utemeljiti nekatere posebnosti v t.i.m. nacionalni biti, genezi, značaju itd. Do sedaj se je redno dogajalo, da je na ta "čista" etnološka vprašanja odgovarjala v glavnem sociologija, tu in tam še filozofija ali politologija. Te stroke so bile pač povabljene k sodelovanju.

Za primer naj navedem razvpito 57. številko Nove revije. V njej so o slovenskem nacionalnem programu pisali pravniki, sociologi, filozofi, politologi in kulturni delavci (pisatelji). Nikomur ni prišlo na misel, da ima tudi etnologija marsikaj povedati. Najbrž večina Slovencev sploh ne ve, da etnologija obstaja. Zanimivo je bilo tudi nadaljevanje polemike okrog Nove revije: družbeno-politične organizacije (SZDL, ZKS) so novorevijašem obljubile znanstveni odgovor, pri katerem bodo sodelovali strokovnjaki z različnih področij. In kaj smo dobili? Ideološko-politično sprenevedanje Zveze borcev. Pred kratkim je izšla 95. številka nove revije, ki je posvečena možnostim samostojne Slovenije, a spet nima niti enega etnološkega prispevka, čeprav bi bilo najbrž zanimivo vedeti, koliko in kako ljudska kultura prispeva k oblikovanju etnične pa tudi nacionalne zavesti, kaj poleg jezika, visoke kulture itd. še homogenizira etnično skupnost, kje in kako se ta še odpira drugim vplivom, kaj zavrača in kje je tista nacionalna specifičnost itd.).

Pri modrem politiku bi pričakoval, da se bo v času mednacionalnih konfliktov

obrnili na pomoč k znanostim, med katerim naj bi bila tudi etnologija. Etnologija sicer nima recepta za takojšnjo rešitev mednacionalnih sporov, ima pa svoje specialistične veje, ki kar uspešno razkrivajo vzroke problemov in dejstva, zaradi katerih prihaja do nacionalnih sporov, razmejevanj, zapiranj in hkrati opozarjajo na notranje, nevidne meje, preko katerih posamezne etnične skupine ne morejo, kar je pogojeno v logiki njihovega notranjega življenja, mišljenja, tradicionalne kulture itd. Prav to kolektivno mišljenje, ki je včasih podzavestno, pa že nekaj časa razkrivajo nekatere etnološke discipline. Če zaradi ideološke obremenjenosti te pomoči do sedaj niso upoštevali politiki, pa je nerazumljivo, da so do etnoloških izsledkov zaprti celo nekateri družboslovci, ki bi jim morala biti interdisciplinarnost samoumevna.

Vse to je spodbudilo slovenske etnologe (ki so tudi sami večkrat zanemarjali ta vprašanja), da so začeli več razmišljati o nacionalni problematiki s svojega strokovnega kota. Stalne slovensko-hrvaške etnološke paralele so se do zdaj že dvakrat ukvarjale s temi vprašanji (Dolenjske Toplice, Kumrovec, nekoliko tudi v Karlovcu in Portorožu), enkrat na zveznem kongresu v Rogaški slatini, ponovno pa se bomo o etnosu in naciji pogovarjali prihodnje leto v Lendavi. Tu naj opozorim le, da je nekatera področja, ki jih je v diskusiji omenila dr. Mejakova, etnologija že načela in jih raziskuje. Posamezne etnološke specializacije so že uspešno osvetlile nekatera psihološka ozadja v etnični in nacionalni problematiki, saj smo ugotovili, da je prav to področje v družboslovnih vedah precej zanemarjeno. Etnologi se s psihološkimi ozadji srečujemo predvsem tam, kjer skušamo celostno razložiti n.pr. etnične simbole in njihovo življenjsko manifestacijo. Hierarhija etničnih simbolov namreč ni statična, ampak se neprestano menajva, kar je najbolje opazovati skozi različne procese v ljudski kulturi. V t.im. "vgnezdenih jedrih" (Barth) pri nekem etnosu so več ali manj že vsi nastavki za najrazličnejše manifestacije občestvenega, etničnega, nacionalnega in simboličnega mišljenja in čustvovanja.

Dolgo se je pri nas o narodih in narodnostih govorilo predvsem v političnem jeziku. O etnijah so govorili še pravniki, sociologi in politologi. Da pa ima k temu morda kaj dodati etnologija, se nihče ne sprašuje (razen etnologov). Najbolj tipičen primer takega pristopa k stvari je ustanovitev Devetakovega raziskovalnega inštituta pri mariborski univerzi. Dejstvo je, da je mariborski inštitut povabil k sodelovanju le pravnike, politologe in sociologe, še na misel pa mu ni prišel etnolog, čeprav naj bi se po časopisnih polemikah sodeč mariborski inštitut ukvarjal z etnijami, etničnimi problemi. Kot da te raziskovane etnije in narodi ne bi imeli svoje kulture, svojega, tudi že v tradiciji strukturiranega načina življenja, vedenja itd.

Etnologi zaradi takšne ignorance naše stroke nismo užaljeni, smo pa začuden, ker v Sloveniji lahko rešita vse mogoče interdisciplinarne probleme etnosa in nacije le sociološko in pisateljsko društvo ali Devetakov "pravno-politični" kabinet. Nikjer v svetu ne delajo nikakršnih zaključkov o etnični identiteti, kulturi itd. brez interdisciplinarnega dela, pri katerem imajo etnologija, antropologija, folkloristika največkrat glavno besedo, saj brez poznavanja ljudske kulture, njenih zakonitosti in notranjih pojavov ne moremo niti polovično razpravljati o kateremkoli etnosu ali narodu.

Odsotnost etnologije iz tovrstnih raziskovanj mi že dolgo povzroča neko notranje, skoraj nerešljivo vprašanje: ali etnologija res ni bila dovolj "agresivna" pri promociji svojih stališč in pogledov ali pa so za neučinkovitost etnološke emancipacije krivi tudi drugi, saj se zdi, da za slovensko politiko in del družboslovja etnologija sploh ne obstaja. Mogoče je sploh ne poznajo? Te slutnje se mi kažejo kot upravičene že ob navedenih primerih. Nelagodje me navdaja zato, ker vse kaže, da se povojna boljševiska logika do etnologije še ni spremenila, po drugi strani odsotnost etnologije iz raznih raziskav usodno zadeva druge stroke in je pogubna za znanstveno-kulturno in ancionalno kompletnost slovenskega naroda. Če namreč hočemo biti kot narod kompletni (zadnji čas to tako radi poudarjamo), moramo upoštevati tudi tiste stroke, ki jih nekateri zaradi osebnih in neznanstvenih pobud preprosto ingorirajo. Ta očitek seveda ni namenjen organizatorju torkatne etnične delavnice, vendar se je prav v tej naši družbi potrebno o teh stvareh pogovoriti in se še vprašati, zakaj smo etnologi samo-iniciativno in nepovabljeni prišli na ta vaš pogovor.*

DARKO BRATINA: Prav veseli nas lahko, da argumenti posameznih strok prihajajo na dan, saj moramo pomanjkljivosti dosedanjega dela precizno določiti. Gre za vprašanja različnih strok, tako tistih, ki so trenutno pri etnični problematiki v ospredju, in tistih, ki so bolj v ozadju: te je potrebno morda nanovo odkriti, saj imajo morda večjo akumulacijo kot je to v našem javnem znanstvenem prostoru znano - vsi namreč nismo o vsem dovolj poučeni. V interakciji disciplin pa se mi zdi posebno pomembno medsebojno korigiranje. Strinjam se, da je sociologija, to se pravi, moja stroka, slaba, če ne upošteva izidov drugih strok. Podobno je lingvistika, ki ne upošteva določenih družboslovnih spoznanj, slaba lingvistika. Ali geografija, ki danes brez socialnoantropološke komponente ne more biti dobra. Prav tako pa ne morejo biti perspektivne stroke, ki ne upoštevajo zgodovinskih ali diahroničnih elementov problematike.

Enostavno bi mogel reči, da moramo uveljaviti drugačen odnos do strok in do problemov. Ključni pri tem pa so vedno problemi, torej problematika, s katero se stroka uvkarja in v katero posega. Če torej določena stroka ni sposobna obravnavati dane problematike, je torej jasno, da je z njo nekaj narobe. Naj parafraziram Maxa Weberja, ki je bil velik metodolog. On je metodologijo primerjal paru čevljev. Ali služijo za hojo, ali pa jih je treba zavreči.

GIOVANNI RADOSSI: Grazie, dottore Bratina, e grazie a tutti per collaborazione. E con questo concludiamo la seduta antimeridiana.

* Opomba uredništva: Gornja pripomba diskutanta M. Terseglava ni povsem točna, saj so etnološke raziskovalne ustanove v Sloveniji vse prejele kolektivna vabila na Drugo zasedanje Etnične delavnice štirih inštitutov.